

ALİŞER / ZARİFE: EŞİKTEN ÇIKIŞ!

-yaprakların hala kendini bilmediği bir

iç koyakta/Alişer kendini bulmaya

verdiği, kendini bulan bir Zarife'de/

akan zamanın bilinen en güzel

anlarında, orada/hala hatırlamıyoruz;

nereden geçtiler, geçen biz neredeyiz -

büyük göç, damladı bir “şer” gibi, içine 1882'nin
allar içinde nice a'lar, bir bir elendiğinde, kalandı
doğurgan memelerinde, gözleri tozlu ey Azger'li
nice zamanların içine, saklı bir düşün gizlendi katip
32 yaşın tahterevallisi, bir an'a karar kıldığında..
düşün, yüreğini daraltan çıkmazın eşiğinden öte!
ve kendini bulduğunda, savrulan iri iri göz içleri
düşüğünde bir mengene gibi ruhundan kalbine!..
1920'nin rüzgarı süpürdüğünde, alev alan çocuk
Dersim bakıyor doğudan elleri kesik, yol boyu..
Topal Osman görüldüğünde, köylerde akıyor ar
28 Ocak 1921'i, yüklenmiş de gelmiş safrası ile

37 – 38'in dağlarına, akıtacak nice irinleri içine;

Deđirmendere'de, kurdun o köprüyü Tujik dađı

Kerđat köyünde bakıyor gözler şafak ile Tujik'e

deriler buzula, eller sonsuz mavi/karanlık içinde

vadiler içinden akıp gidiyor nice, ölümler titriyor!

idam anı ile karşılaştığında Zeynel: küçük altın!

şışirdiği göğsünü, Alişer ile Zarife'nin ölümüne

söndüğünde titreyerek, arayanı arayanlar olmalı

oysa düşmüştü Rehber'in peşine, yeğeni Seyyit

Rıza'nın, "hal bir dert olsun bıraktığın miras ile

kafasını kestiklerinde, kendini öldürdüğün gizil

toprak, hala bize düşen ne, nerede aranır: sen!..

bıraktığında, o büyük dengbejin rüyasını dışarı

Nazmi Sevgen'e düşeceksn, bilinmez bir çukur

içinde göreceksin, damar başlar ile şimdi arasını

Tujik dağında, nice rüzgarlar alıp götürür gölge

aşağıda.. hala 38 ile 94 arası, nice kesik mağara!

şimdi bilen nerede, kesik ruhlara, içinde titreyen

bırakılan Sevgen'in içi, yaşar Rehber ile Zeynel

Alişer'in sarp çiçek içlerine, Zarife'nin uçurumu

ey Nuri Dersimi, gittiğinde o uzak ellere, nice el!

düştü küçük küçük damarların arasında, aradığın

bulduğun, içine düşen küçük damla içi, uzun yaş!

ve sonra, bize bıraktığın silik ayak izleri, ölümün

alıyorum içimden çekim inleyişini, nerede dışarı!

kül neden dönmek ister, közü bir ölüm için, kanlı

yaprakların hala, kendini bilmediğim bir iç koyak

Alişer'di gölgeye düşen, kendini bulmaya verdiği

kendini bulan bir Zarife'de, akan zamanın en sisli

güzel anlarında bilinen; orada, hala hatırlanmıyor

nereden geçtiler, geçen biz neredeyiz! dökülen iz!

Zarife, ah güzel yüzlü, çapraz mavzerli, rüya için!

görünen yüzleriniz hevale düştü, eller toprak için!

ah o dudaklar nice ateşler içinde ateşlere ram oldu

bilinmezsin şimdiye döktüğü, nice renkler için nur!

Oğuz KAYIRAN

Bu araştırma yazısı Kürd tarihinin önemli şahsiyetlerinden ve bir çok ilklerin sahibi Alişer Efendi ve Zarife Hatun'u ve diyaloglarını hedeflemektedir. Fakat direnişin ve şahsiyetlerin geldiği durumu anlatabilmek için direnişin tarihine de kısaca değinilmiştir. Şair Oğuz Kayıran bu araştırmaya denk gelen şiiri neredeyse bütün tarihi ve kişilikleri özetler düzeyde. Onun için şiirin hepsi araştırmanın girişi niteliğinde.

Aslında klasik Alevilik millet olarak Kürd'lerde kendisini buluyor. Kürdistan'ın çok geniş alanında büyük bir nüfusla temsil ediliyor. Kürdistan coğrafyası dışında Horasan ve sürgün bölgesi Cihanbeyli bölgesi ile Haymana ile Rojhilat'ta başta Kermaşah olmak üzere dağınık halde Ehli Hak-Yaresan Kürd Aleviliği yaşıyor. Bütün Kuzey Dersim bölgesi ile neredeyse bütün Kuzey Batı ve Batı nüfusu Kürd Alevidir, bu alan: Antep-Dilok'tan Zara ya kadar bir çizgi halinde uzanır. Giyim kuaşamdan yaşam tarzı ve kültür pratikleri ile inanış tarzları neredeyse birebir aynıdır.

Tarihsel olarak Alevi inancının Kürdistanda belirleyici alanlarından birisi olan Koçgiri, Sivas, Maraş, Erzincan, Dersim ve Malatya'nın orta kesimden yer alıp ana şehirleri ise : Reşadiye, Şebinkarahisar, Hafik, Zara, Kemaliye, Divriği, İmranlı, Kemah, Refahiye, Gürün ve Kangal'dan oluşur. Bölgenin bir çok yeri Pirlar ve Dedeler , Ocaklar diyarıdır. Bilinen Alevi Ozanların büyük kesimi Koçgirilidir. Ginni ve Çarek aşiretleri Dimilki-Zazaki konuşur, geri kalan Koçgiri bölgesi Kurmanç konuşur.

Koçgiri asıl önemini 1920 lerde gelişen ve Kürd Milli, düşüncesi temelinde planlanan ve çok belirgin tarihi bir yere sahip direnişten alır. Bir Kürd-Alevi Direnişi olan ve 1 Ekim 1920'de başlayan direniş Alişer Bey Ve Zarife Hanım'ın etkin önderliğinde başlamıştır. Tarihin derin bir katliamı ile 17 Haziran 1921 de son bulmuş isede, temel olarak Kürd Aleviliğın direniş temelinden hareketle, Dersim 1938'e kadar sürmüştür.

Modern ve Uluslararası bir niteliği olan direniş, Kürd Teali Cemiyeti ve çıkardıkları Jin dergisi etkisi temelinde örütlenmiştir. Kürd Teali Cemiyeti 1919 da Malatya ve yine bu yörede bir direniş denemesi yapmışlarsa da istenen sonucu alamamışlardır. Büyük Kürd Milli Kahramanı Dr. Nuri Dersimi'ninde etkisi belirleyicidir. Alişer bir Kürd Aristokratı şair ve bilge idi dönemine göre oldukça öngörülü ve eşi Zarife Hanım ile berebaer hareket ederdi. Kürd Teali Cemiyeti Alişan bey ve Dr. Nuri Dersimi'ye örgütlenme ve siyasi görevleri vermişti.

Dönemin işgalcileri Mustafa Kemal'in özel emir ve birlikleri ile Kürd-Alevi tarihinin en acımasız katliamını gerçekleştirdiler. Tam bir Alevi kırımı yaşandı, köyler yakılıp yıkıldı, sürgünler yapıldı. Geride kalanlar ise afetler sonucu katledildi. Direniş sonrası liderler idama mahkum edilmişse de, Dersim Grubu'nun direnişi ile idamlar durdurulmuştur. Kadınlar cephede savaşmış, mahkemeler kurulmuş ve belirli bir ordulaşmaya gidilmiştir. Bağımsızlık savaşı Kürd Milli Direnişinin birçok öncü ilklerini barındırır. Kürd Hükümeti Kurulmuş milli belirlemeler yapılmıştır.

Tarihimizde bir çok ilklerin denendiği, referansları derin bir direniştir.

Kürd-Aleviliği temel olan direnişte, Şadan Aşireti Reisi Paşo, Ağustos 1920'de Kuruçaya'a cephaneye götürülen askeri birliği tutsak etmiş, cephaneye el koymuş, Refahiye'yi denetime almış hükümet konağına Kürdistan Bayrağını çekmiştir. Yine Maciran(İmranlı) ele geçirildiğinde Kürd Milli Bayrağı göndere çekilmiştir. Alevilik vurgusu temel olan Kürd Devleti amacı ile hareket eden direnişçiler, 'Geçici Kürd Hükümeti' başlığı altında bildiri yayınlamış ve 'Soylu Kürd Milletine' diye devam eden bildiride, 24 cümle içinde 12 defa Kürd ve Kürdistan kelimesi geçer. Bu da Kemalist Cumhuriyete karşı Kürd Milli düşüncesinin ilk modern ısrarıdır. Yayımlanan bildiri: 'Soylu Kürd milletine' diye başlar, 'Muvakkat(geçici) Kürd Hükümet-i Qocgiri' imzası ile biter.

1921 yılı başlarında Kangal'da Hüseyin Abdal Tekkesinde Cambegan ve Karmeşan başta olmak üzere diğer aşiretlerinde katılımıyla bir toplantı düzenlenir. Toplantıda Sevr antlaşmasının uygulanması, Diyarbakır, Van, Elazığ, Dersim ve Koçgiri'de bağımsız bir Kürd Devleti istenir. Wilson prensipleri gereğince Kürdler'de hak talebinde bulunmuş, Ankara bunu başta kabul etsede sonradan saldırılara girişmiştir.

Ümraniye bucağı ve Zara ilçesine bağlı 76 ve Divriği 57 köy yakılıp yıkılmıştır. Yine Dr Ali Yıldırım ile yapılan kapsamlı reportajda anlaşıldı ki, Kuruçay kaymakamı Kürd sayısının belirlenerek bir temizlik hareketi yaptıkları, boyutlu bir katliam, sürgün korkutma operasyonu yapıldığı ortaya çıkıyor. Bilinen her yöntem bölge nüfus dengesini değiştirmek amacı ile

yapılmıştır.

Direnişin önderlerinden Alişan ve Haydar Beyler 1931'de süikast sonucu öldürülmüşlerdir.

Direnişe ihanet eden bazı aşiret ileri gelenleri sonradan Dersim grubu tarafından çeşitli biçimde cezalandırılmıştır.

1 ekim 1920'de(Temmuz olarak belirlemelerde var) Alişer Bey'in Kemah baskını ile Bağımsızlık Savaşı başlamıştır. 17 Haziran 1921'de ise son erdi(24 Nisan tarihide verilmektedir. Dünyadaki modern uluslaşma ve bu temelde devletleşmenin yoğunluk kazandığı 1. Dünya savaşı sonlarına doğru, İstanbul merkezli Milli Kürd Yapılanmalarından , Kürd Teali Cemiyeti doğrudan düşünsel ve pratik örgütlenme ile Bağımsız direnişinin fikri temsilcisi durumundadır. Bölgedeki savaşın yanı sıra Cemiyet iç ve dış ilişkiler geliştirmek için faaliyetlerde bulunmuştur. Kürdistan bölgelerinden de yardım ve ilişki uğraşları içinde Dersim ziyareti ve destek talepleride de vardır. Fakat bu diplomatik faaliyetler istenilen başarıyı göstermediğinden gereken destekler alınamamıştır. Tam bir diplomasi geliştirilemedi.

Temmuz 1921'de Misto komutasındaki birlik Zara'nın Çulfa Ali Karakolunu ele geçirir. Şadiyan Aşiret Reisi Paşo Refahiye'yi alır. Paşo, 1920 Ağustos ayında Refahiye Hükümet konağına Kürd Bayrağı çekti. 6 Mart 1921, Ümraniye merkezine Kürdistan Bayrağı çekildi. Zalım Çavuş lakaplı Şadiyan Aşiretinden Hüseyin Ağa Zara'ya saldırır. Kemah'ta halk kaymakamı tutuklayıp Kemah'ı kontrol eder. Ankara'ya bir bağımsızlık muhtırası gönderilir. Muhtıra Dr. Nuri Dersimi'nin babası İbrahim Efendi tarafında kaleme alınmıştır. 7 Mart 1921 Batı Dersim aşiretlerinden oluşan 2500 savaşçı Munzur Dağlarını aşarak Kemah'a gelir. Alişer Efendi daha önce bir operasyonda Zerenik(Ovacık) ta Osmanlı örgütlerini tasfiye eder.

Koşgiri'nin Kürdlüğü ve Aleviliği çok derin ve yaşamlarında belirleyicidir. Medet Dilek'in Koçgiri Katliamını yaşayan tanıklardan oluşturduğu 'Taş Düğmeler' belgeselinde bu açık bir biçimde görülmektedir. Alanında bir ilk olan belgeselde konuşan tanık ve tanık yakınlarının Kürdçe ve Kürdlükten ısrarı çok net görülmektedir.

Osmanlı sonrası Türkler kendi devletini kurarken, Alişer Efendi Kürdistan için ilk direnişi başlattı. Uzun zaman aradan sonra ilk Alevi direnişide denilebilir. Ayrıca 1918 sonrası Kürdler adına yapılmış açık milli hedefleri olan bir direnişti. 1919 sonrası genel olarak Kürdistanı

sömürgeleştirme çabalarına karşı, Lozan antlaşmasının pratiği olan kürdistanı bölme ve paylaşma işgalci anlayışı emperyalistler tarafından desteklenmiştir. Kürdistan kağıt üzerinde emperyalistlerinde desteği ile parçalanıp bölünüp paylaşılmıştır. Kürd Bağımsızlık savaşlarında bu işgal ve bölücülüğe karşı verilmiştir. Merkezi işgalciler her tür baskı ve talanı Kürd milleti üzerinde denemişlerdir. Direnişler sonrası ise neredeyse tamamen Kürd isimleri her tür görevden alınmış, hapis ve sürgünle sonuçlanmıştır. Böylece siyaset ve bürokrasiden uzaklaştırılmışlardır.

Kürd Mustafa Paşa'nın çocukları Alişan ve Haydar Bey Kürd Teali Cemiyeti ile ilişki kurmuşlar ve bunu Koçgiri ve çevresine taşımışlardır. Kürd Teali Cemiyeti bölgeye örgütlenme için genç aydınlar göndermiştir. Dr Nuri Dersimi, Sevr antlaşmasına dayalı bir Kürd Devleti temelli siyasi bir hareket olarak tanımlıyor. Bu arada Dr Nuri Dersimi; Kangal, Divriği, Zara bölgesinde veteriner olarak görev sürdürüyordu. Haydar Bey ve Dr Nuri Dersimi 1919'da Dersim'e gider, Haydar Bey Kürd Teali Cemiyetinin Ümraniye şubesini açar. Plan toplantısı Alişan Beyin köyü Boğazvıran'da Alişan Bey, Dr Nuri Dersimi, Alişer Efendi ve Haydar Beyin katılımı ile gerçekleşir. 1920'de ise Yellice köyünde Hüseyin Abdal Tekkesinde aşiretler toplantısı yapıldı. Toplantının Alevi düşününde önemli yeri olan tekkede yapılmasında ayrı bir anlamı var.

18 Aralık 1918 istanbulda kurulan Kürd Teali Cemiyeti başkanı Seyit Abdülkadir'dir, Şeyh Ubeydullah Nehri'nin oğludur. Kürdlük ve Aleviliği ayırmak isteyenlere en güçlü cevap budur. Şeyh Ubeydullah ilk Bağımsızlıkçı Sünni Kürd direnişinin lideri idi. Seyid Abdülkadir ise Kürd Teali Cemiyeti aracılığı ile Alevi Kürd dinisine dolaylı önderlik yapıyor. Kürd Teali Cemiyeti bir Jön Kürdtür. Dr Nuri Dersimi bu ilişki ve direnişin önemli isimlerinden birsidir. Dr Nuri Dersimi Şeyh Hasan Aşiretindedir ve Zarife Xatun'un akrabasıdır. Baki öz araştırmalarında , Dr Nuri dersimiyi direnişin ideolojik önderi olarak görüyor. Zarife Xatun bu savaş sırasında kadınlar içerisinde propaganda yapmış Alişer Efendi'nin milli faaliyetlerinde sağkolu ve iş arkadaşı olmuştur. Zarife Xatun ile Alişer Efendinin ilişkileri dönemine göre o düzeyde idi ki birbirlerine heval diye hitap ederlerdi. Zarife Xatun klasik bir Kürd kadını, uzun boylu, iri yarı, cesur idi. Dersim günlerinde de kadınlara milli amaçlı nutuklar atardı.

Alişer Efendi hem Koçgiri hem Dersim Bağımsızlık savaşlarında önder konumundadır. Alişer Efendi için resmi olarak: 'Dersim erkan-ı harbi ve milli şair' olarak tanımlanırdı.

Dr Nuri Dersimi ' Koçgiri Kürd İstiklal(Bağımsızlık) Savaşı' diye tanımlar. Bu vesile ile Dr Nuri Dersimin tanımlamasından hareketle 1900 sonrası Kürd Milli bağımsızlık Savaşlarının isimlendirilmesinin düzeltilmesi üzerine bir yeni dil kullanma ve doğru tanımlama yapılması gerektiğinin zamanı gelmiştir. 19 yy. sonrası bütün Kürd Direnişleri Milli Bağımsızlık savaşları-hareketleridir. Direnişlerinin hepsini Bağımsızlık savaşı olarak adlandırması

gerekmektedir.

Şadan Aşiretler reisi Paşo Refahiye kontrolü sırasında 'Kürd Milli Kuvvetleri Komutanı' imzasını kullanmıştır. Bütün belirlemlerde ortaya çıktığı gibi direniş bir milli direniş ve işlevidir bu yönlüdür.

Alişer Efendi Kürd dili üzerine araştırmalar yapmış, Kürdçe milli şiirler yazmış, sazı ile bunları seslendirmiştir. Öldürüldüğünde notları bir sandık dolusu idi ve içerisinde Dersim destanı da vardı. Kurmanç konuşurdu, Zazakiyi sonradan öğrenmiştir. Alişer Efendinin şiirleri üç taş plak olarak da yayınlandı. Koçgiri Türküsü iki plak ve Dersim Medhiyesi ise bir plak olarak yayınlandı.

Alişer Dersim sürecinde Seyid Rıza'nın askeri komutanlığı dahil temel işlerini yürütür. Dr Şivan, Sait Kırmızıtoprak: 'Seyid Rıza'nın en yakın yardımcısı ve Kürd milliyetçiliğinin gerçekten eşsiz bir mücahidi ve fikri dehası Alişer idi' demektedir.

Alişer Efendi Azger köyünde doğdu. Koçgiri öncesi ilk çalışmalarını Dersim-Ovacık'ta yaptı. Bütün ömrünü Kürd Milli Davasına adadı. Sivasta okudu, üst düzey memurluk yaptı. Seyid Rıza ile aynı Şeyh Hasan Aşiretindedir. Ehmede Xani'nin Kürd birliği ve devletleşmesi düşüncesine önem verirdi. Ayrıca büyük bir askeri özelliğide vardı. 1921 savaşında Kemah, Kuruçay, Ümraniye arasında savaştı ve savaşı yönetti.

Bütün yaşam ve çalışmalarında Zarife Hatun vardı. Zarife Hatun ayrıca ön cephede çarpıştı, kadınları hem savaş alanında hemde cephe gerisinde örgütledi, etkiledi. Güler yüzlü, konuksever, sosyal ilişkilerde çok başarılı idi. Seyid Rıza'nın sofrasında bulunan yemek yiyen tek kadındır.

Koçgiri sonrası karargah Dersim'e taşınmış ve savaşa devam edilmiştir. Aşiretler arası koordinasyonu sağlamış diğer bölgelerle ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Dersim Bağımsızlık Savaşının başlangıcı Koçgiri direnişidir.

Koçgirililer, sürece özel bir tanımlama ile 'wexta vurguniya Qoçkırıye'(Dr Ali Yıldırım, Alişer

Efendinin Yeğeni) Koçgiri vurgunu demektedirler. Dilek S. Kızıldağ, 'Koçgiri İsyanı ve Mahmut Akyürekli ise: 'Koçgiri Kırımı diye adlandırmaktalar. Koçgiri Direnişçileri ise dirinisi Bağımsızlık hareketi olarak tanımlıyorlar. Ankara Hükümetini tanımayıp, "kongre hükümeti" olarak görüyor ve reddediyorlar. Olağanüstü yetkilerle donatılmış işgalci ordu ve Kardeniz'de getirilen çeteler büyük talan ve vahşet uyguladılar. Köyler yakılıp yıkılmış, mallar talan edilmiş ve kalanlarda sürüne gönderilmiştir. Bu vahşet ve kırım olarak da tanımlanmıştır. Koçgiri bunu 'kırım' olarak tanımlar. Kürd-Alevi şiir ve türkülerde bu kırım sozcüğü ağırlıktadır. Bu vahşetin sahipleri geride tanık bırakmamak için görevlendirdikleri, Topal Osman ve Sakallı Nurettin Paşa'yıda bertaraf ettiler.

Alişer Efendi şiirlerinde Kürd ve Alevi referanslı milli konuları işledi. Kızılbaz Alevilik şiirlerinde hakimdir. 'Bazı şiirlerinde Taki mahlasını kullandı, şiirlerinin düşünsel ve felsefi omurgasını Dersime özgü Kızılbaz-Kürd kültürü oluşturmaktadır.' Yien Mehmet Bayrak'ın tanımlaması ile: 'Kürd dilini mükemmel araştırmış ve incelemiş, Kürdçe birçok milli şiirler tanzim etmiş ve bu şiirleri pek güzel çaldığı sazla halka ileterek aşiretlerin milli duygularını heyecana getirmiş, Kürdün yüksek emellerini sözünde ve sazında ihtizaz ettirmiş, kürdün elem ve kederlerini yüksek ruhuyla söz ve sazıyla ağlamış bir Kürd edibi olmuştur.' Sınırlı şiirleri bile sanatsal düzeyi gösterir. Albay, Nazmi Sevgen sandık dolusu kitap ve defterlerden bahseder. Koçgiri yıllarında 1919-1921 arasında şiirlerinde olayları politik içerikle anlatır, Dersim de yazdığı şiirler ise daha çok felsefi ve Alevilik içeriklidir. Doğa memleket ve Kürd tarihini işler. Zarife Hanım ayrıca Alişer Efendinin şiir kahramanlarındadır. Alişer Efendinin nefesleri toplumsal analiz ile tarihi-inanç içerikleri yan yanadır. Bu çalışmaların yanı sıra Kuran Ayetleri değerlendirmeli ve deyişler yazmıştır.

Dersim'e iki katır yükü kitapla geldi. Cemaate gazete okurdu, İstanbul çıkışlı, Kürd Teali Cemiyetinin merkez yayın organı Jin dergisi sürekli gelir dağıtılır ve okunurdu. Dersim'e geldiğinde Qoçan (Qocu) Aşireti ile 4 yıl kaldı. Daha sonra Seyid Rıza'nın karagah merkezi Ağdad'a geçer. Dersim'de 17 yıl kalır, istese yurtdışına çıkabilirdi, Seyid Rıza'da istiyordu, daha faydalı olursun demişti. Ama gitmedi. Burada da en yakın arkadaşı Zarife Xatun'dur, Zarife Xatun saz çalar ve deyiş söylerdi. İlk kadın savaşçıdır. 'Alişer Efendinin mücadelesinde Zarife Hanım'ın etkisi çoktur, Alişer Efendi'ye her zaman silahı ile refaket etmiştir.' Yine Dr Nuri Dersimi: 'O Aslan ki, kendi döneminde okuma yazma bilen, hem siyasi hemde askeri bir Kürd kızıydı' demektedir. Zarife Xatun Mıstıkan Aşireti, Çulfane Jurin, Baba Mansur Ocağına bağlıdır.

Alişer Efendi 1862 Ümraniye(İmranlı) doğumlu. Azger(atlıca) köyünde doğdu, İban(İbiki) lerdendir. 9 Temmuz 1937'de 75 yaşında , Feri Palxine mağarasında Kafat köyünde ölür. 1910 lardan, 1937 Koçgiri-Dersim Direnişlerinin teorik ve pratik önderlerinden 75 yaşında katledildi. 1914 yılında Ruslarla görüşerek diplomatik çalışmalara başlamıştır. Yazı ve belgeleri alındı ve kaybedildi. Bağımsızlıkçı bir hattın savaşçısıydı. Teorisyen , hatip ve diplomattı. Toprak, özgürlük, egemenlik, kendi kaderini ele alma, kavramlarının pratik temsilini oluşturmuştur.

Alişer Bey ve Zarife Hanım birlikte, 1937 Dersim direnişene kadar 20 yıl Kürdistan savaşı vermişlerdir. Dersim-Koçgiri aşiret birliğinde köprü görevi yaptılar. Dersim savaşının ağırlık merkezi Seyid Rıza olmasının yanı sıra savaş planlarını ve dış ilişkileri Alişer Efendi planlıyordu.

Dönemin dayatma ve koşullarına göre milli nitelikli direnişler, aydın ve milli güçler tarafından başlatıldı ve tek hedefi bağımsızlıktı. Hepsinin ortak özelliği bu idi.

Bu referansların birinci kaynağı Dr Nuri Dersimi olduğu anlaşılıyor. Alan çalışmalarıda bu kaynakları doğruluyor. Özellikle Alişer efendinin yeğeni Dr Ali Yıldırım, Mamo Baran ve Medet Dilek'in anlatım ve alan çalışmaları bunu kanıtlıyor.

Tanıkların anlatımı: Gülşar Akkuş- Qasımoğlu Munzurun Yeğeni;

“Herşeyleri Kürdistan'dı, başkalarının tayyarelerinin üzerinde uçmadığı bir Kürdistan onların umudu bütün istediğiydi.”

Zarife;

“Çiyay Munzur Zeranik(Yeşil Yazı) tarafına bakarak, 'bu dağlar umut dağlarıdır. Bizim isteklerimizin gerçekleşmemsi diye bir şey olamaz' dedi. Misafirperver bir aşiret kadını Alişer Efendi ile Zarife Xatun ilişkileri bizimkinden farklı idi. Silahşör, nişancı idi, her zaman: “kolik pusti(tabancasını) beraberinde taşırdı. O ünlü foğrafındaki gibi kütüklüğünü çapraz bağlardı. Kütüklüğü hep mermi doluydu. “Dersim Koçgiri Kürdlerinin yaylasıdır” derdi, operasyonlara, nişancı yarışmalara katılırdı. Son katliam saldırısında katillerden birisini tabancası ile Zarife Xatun vurmuştu.

'Kürdistan'ın orduları

kahrettiler barbarları

vatan için öleceğiz

istemeyiz moğolları'

Kaynak:

-Koçgiri Halk Hareketi, Komal Yayınları

-Evin Aydar Çiçek, Koçgiri Ulusal Kurtuluş Hareketi, APEC Yayın

-Medet Dilek, Taş Düğmeler Belgeseli

-Baki Öz; Belgelerle Koçgiri Olayı, Can Yayınları

-Mehmet Bayrak, Dersim Koçgiri, Özge Yayınları

-Ali dersimi, Dersim-Koçgiri Direnişleri, Alişer Efendi ve Zarife Xatun, Peri Yayınları

-Dr Ali Doğan Yıldırım, Repörtaj

-Mamo Baran, Koçgiri, Seresur Yayınları

-Dr Suat Akgül, Dersim, Yaba Yayın

-İsmail Beşikçi; Tunceli Kanunu ve Dersim Jenosidi(1935)

-Nuri Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim